

כתם פז – ביאורים לפרשה

כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו (לב, ט)

ולמה עשה כל זאת כי חלק ה' עמו עם ישראל הוא חלקו של הקב"ה, והוא היה טמון ביניהם שמבין העמים האלה היה עתיד לצאת עם ישראל, ומיהו עמו, יעקב חבל נחלתו כשם שהחבל עשוי משלושה גדילים, ששזורים שלשה גדילים ואח"כ גודלים את הגדילים ונעשה חבל, כך היה יעקב משולש בזכויות. שעמדו לו זכות אבי אביו, אברהם וזכות אביו יצחק וזכות עצמו (מעם לוועז).

חבל נחלתו

יעקב חבל נחלתו (לב, י)

הנה יש להתבונן בדברי רש"י הקדושים, שפירש כי יעקב הוא האב השלישי המשולש בשלוש זכויות, ואלו קלועות יחד כחבל העשוי בשלושה גדילים, שהיה הוא ובניו נחלה שלמה להשם יתברך, ללא פסולת כישמעאל ועשו. ויש להוסיף בזה ביאור בעומק מהותו של חבל.

והביאור בזה, דהנה טבעו של חבל שחוסנו ועוצמתו אינם תלויים בחוט בודד, אלא בכוח החיבור וההתלכדות של החוטים יחד. ומעלתו הגדולה היא, שאף אם נקרעו או נפרמו ממנו כמה חוטים, אין הדבר מחליש את כוחו והחבל נותר איתן.

וכך הוא הדבר בכלל ישראל. כל זמן שהם מאוחדים זה בזה כחבל אחד, הרי הם עומדים בחוסן עליון, ואף אם נושרים ונתקים יחידים מן הכלל, עדיין כוחו של הכלל במקומו עומד בזכות האחדות.

אך תנאי יסודי בדבר, שיהיה זה חבל יעקב דווקא, ולא לפניו. שכן באברהם ויצחק יצאו ישמעאל ועשו ועדיין לא נשלם החבל, ורק ביעקב אבינו שהייתה מיטתו שלמה, נקלעו שלוש הזכויות לכדי חבל איתן, שהוא החוט החזק שמבטיח כי האחדות של עם ישראל תתקיים לעד, וכמאמר הכתוב והחוט המשולש לא במהרה ינתק.

לבדו יעלוך

ראו עתה כי אני הוא ואין אלוקים עמדי אני אמיץ ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל (לב, ט)

נראה לבאר את דברי הפסוק על פי המובא בגמ' סנהדרין (לט.), כופר אחד אמר לרבן גמליאל, 'מי שברא הרים לא ברא רוח, שנאמר כי הנה יוצר הרים ובורא רוח' (עמוס ד, יג), משמע שאחד יצר ואחד ברא. ענה רבן גמליאל, לדבריו יוצא שגם שניים בראו את האדם, שהרי נאמר ויברא אלוקים את האדם (בראשית א' כז) ונאמר ויצר ה' אלוקים את האדם (ב, ז) ואם תאמר שחלק מהאברים נבראו על ידי ה' ויברא ויחלק על ידי היוצר, מה תאמר על ראש האדם שיש בו אוזניים ועיניים, על האוזן נאמר הנוטע און (תהלים צד, ט) ועל העין נאמר יוצר עין (שם) וכי יתכן שהראש נברא על ידי שניים? השיבו הכופר, שאכן לדעתו גם הראש נברא על ידי שניים. ענה רבן גמליאל, לדבריו, וכי בשעת מיתה, כולם (הנוטע והיוצר והבורא) החליטו להמיתו באותה שעה? ולא השיבו על כך הכופר.

וזהו שאמר הפסוק ראו עתה כי אני הוא ואין אלוקים עמדי והראיה לכך היא אני אמיץ ואחיה שמוזה שלא יתכן לומר שכמה בוראים החליטו באותה שעה שיש להמית את האדם, מוכח שיש רק אלוה אחד, והוא לבדו ברא את האדם. (דברי חיים להרה"ג ר' רפאל חיים דמרי זצ"ל).

עטרת פז – עאמר עורך

חז"ל למדו את החובה לברך ברכת התורה מפרשת האזינו, שנאמר: כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלוקינו (ברכות כא.). נשאלת השאלה: מדוע ראתה התורה לנכון ללמדנו את מצוות ברכת התורה דווקא כאן?

ונראה לומר שברכת התורה נועדה להביא את האדם ללימוד לשמה ומתוך אהבה. כפי שאמרו בגמרא על הפסוק: על מה אבדה הארץ... ויאמר ה' על עוזבם את תורתי (ירמיה ט, יא-יב), ופירשו חז"ל שהדבר קרה משום שלא ברכו בתורה תחילה. רש"י שם הסביר כי המשמעות היא שלא למדו תורה לשמה. נמצאו למדים שעבור לימוד לשמה יש צורך בברכה תחילה. אם כן, בפרשתנו, שבה התורה הופכת לשירה, הדבר מתאפשר בהכרח משום שהקדימו לה את הברכה.

המהרש"א שם פירש כי המילים כי שם ה' אקרא מכוונות לתורה, שהיא שמותיו של הקב"ה. שמותיו של הקב"ה מייצגים את נסתרות התורה (כפי שכתב הרמב"ן בהקדמתו לתורה, שלפני הבריאה הייתה התורה כולה כתובה כרצף של שמותיו של הקב"ה, והייתה בלתי מובנת עד שניתנה).

מוטל עלינו ללמוד את התורה ולגלות את צפונותיה, וזהו פירוש סוף הפסוק: הבו גודל לאלוקינו. לפי זה, הפסוק רומז לשני חלקי התורה: תורה שבכתב, שהיא בחינת שמותיו של הקב"ה; ותורה שבעל פה, שהיא בחינת הבו גודל לאלוקינו, והיא שירת התורה. בדומה לכך אמר האדמו"ר הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל, שהדבר רמז בפסוק: יערוך כמטר לקחי – זוהי תורה שבכתב שיורדת מן השמים וברורה כמטר; תזל כטל אמרתי – זוהי תורה שבעל פה, הצומחת מלמטה כמו הטל שנראה על הארץ, אף על פי שידוע שיסודו מן השמים.

והנה, לפני השירה נאמר: וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמם (דברים לא, לא), ואילו לאחר השירה נאמר: ויבא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם הוא והושע בן נון (דברים לב, מד). שני שינויים מופיעים בסוף השירה: הראשון הוא שיתופו של יהושע בן נון, והשני הוא הדגשת המילים את כל דברי השירה.

ונראה לומר שבתחילה היו דברי השירה תורתו של משה בלבד, אך לאחר שנשמעו באזני בני ישראל והופנו בהם, הפכו לדברי שירה בפי העם כולו. הדבר נעשה באמצעות שיתופו של יהושע, שקיבל תורה ממושה והעבירה הלאה. רק אז היה ראוי לומר שמושה דיבר את כל דברי השירה, משום שהיא נקלטת במלואה בלבבותיהם.

שבת שלום ושמחה, העורך

העלון יוצא באדיבות הרבה של משפחת גניש הי"ו
להצלחתם ולרפואתם ולחיי משפחתם
אורך ימים ושנות חיים, אכ"ר

הליכות מלכי – הלכות תשובה

בדרך כלל אנו עוסקים בהלכה למעשה, ובפרט בערב יום הכיפורים, אך החלטתי הפעם להביא דוקא הלכות תשובה, שהרי רוב הלכות כיפורים ידועים, אך פעמים שאנו שוכחים את הלכות התשובה, ולכן אני מזכירם בס"ד:

הנה שנינו במשנה במסכת יומא (דף פה:), דרש רבי אלעזר בן עזריה: נאמר בתורה (ויקרא טז) על יום הכפורים, **כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו**. עבירות שבין אדם למקום (לה') יום הכפורים מכפר (אם עשה תשובה), עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה (כלומר יפייס) את חבירו. ולכן אם הקניט את חבירו, או פגע בו בכל דרך שהיא, חייב לפייסו שימחל לו על מה שנעשה.

וכן שנינו במסכת בבא קמא (צב.), אודות מי שהזיק את חבירו, אף על פי שהוא נותן לו (כלומר משלם לו על הנזק שגרם), אין נמחל לו עד שיבקש ממנו (מחילה), שנאמר (לענין אבימלך שלקח את שרה מאברהם אבינו, ואמר לו ה') **ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך וחי**, ואילו לא היה אברהם מוחל לו, לא היה עווננו נמחל. והיינו שמלבד מה שצריך לחזור בתשובה לפני ה' על אותו עוון שהזיק את חבירו, צריך גם לפייס את חבירו שימחל לו.

וכשמבקש מחילה מחבירו, אין ראוי לחבירו להכביד עליו ולסרב למחול לו. ומניין שאם לא מחל לו שהוא אכזרי?, שנאמר **ויתפלל אברהם וכו' וירפא אלהים את אבימלך**.

וכן פסק הרמב"ם ז"ל (פ"ב מהל' תשובה) וזו לשונו: אין התשובה ולא יום הכפורים מכפרים אלא על עבירות שבין אדם למקום, אבל עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה את חבירו. לא רצה חבירו למחול לו, מביא לו שלשה בני אדם מריעיו (מידידיו) ומבקשין ממנו שימחל. לא נתרצה להם, מביא לו שניה ושלישית (כלומר בא לפניו עם עוד שלשה מריעיו ושוב עוד שלשה מריעיו), לא רצה (למחול), מניחו והולך לו, וזה שלא מחל הוא החוטא. (שהיה לו לרחם על חבירו ששב בתשובה ולמחול לו).

ואם היה רבו (כלומר שחטא כלפי רבו), הולך ובא אפילו אלף פעמים עד שימחל לו. וכן פסק מרן בשלחן ערוך (סי' תרו). אסור לאדם להיות אכזרי ולא להתפייס, אלא יהיה נוח לרצות (למחול) וקשה לכעוס, ובשעה שמבקש ממנו החוטא למחול, מוחל לו בלב שלם ובנפש חפצה, וזהו דרכם של זרע ישראל ולבם הנכון. אבל העובדי כוכבים אינם כן, אלא ועברתן שמרה נצח. (ששומרים טינה לעולם למי שפגע בהם).

החוטא לחבירו ומת חבירו קודם שיבקש ממנו מחילה, מביא עשרה בני אדם סמוך לקברו, ואומר חטאתי לא'לוהי ישראל ולפלוני (כלומר יאמר את שם חבירו הנפטר) זה שחטאתי לו. וכתב הרמב"ם, שצריך שיפרט באיזה דבר חטא כנגד חבירו, וכן פסק בספר א"ר הביאו המשנ"ב (שם). ואם הוא בעיר אחרת די שיבקש מחילה מן הנפטר בפני עשרה. ואם יש לו מי מידידיו שמתגורר במקום מנוחתו של הנפטר, יעשהו שלוח שיבקש בשמו מחילה מן הנפטר בפני עשרה שיעמדו סמוך לקברו של הנפטר.

לע"נ הרה"ק רבי עמוס כמוס חיים גואטה בן פורטונה זי"ע
לע"נ דודי רבי מל כהן בן פורטונה זי"ל
לע"נ ה"ה רחמים (רחמי) גניש בן חותה זי"ל
לע"נ מרת אושרית ברה"ז"ל בת ירדנה שתחי'
לע"נ מרת דוריס לוי בת סוזי זי"ל

קומי אורי – סיפור לשבת קודש

לא ביום אחד קרה המהפך. שני החברים שגדלו יחד, התחנכו בתלמוד תורה מובחר, סיימו את הש"ס בחברותא, והקימו יחד בתים של אברכים יראי שמים, הגיעו לכדי פריקת עול מוחלטת. הכל התחיל כשהחליטו להקים עסק משותף, עם הזמן ככל שמכרו את סחורתם לגויים בסביבה, החלו ללמוד ממעשיהם. בתחילה הקלו לעצמם בדברים קטנים ביותר, אולם ככל שעבר הזמן התקיים בהם מאמר חז"ל: **עברה גוררת עברה** - לאט לאט החלו להקל בתפילות, תפילין כבר לא הקפידו להניח בכל יום, והגיעו אפילו למצב בו החלו לחלל שבת. באחת הנסיעות, התרחקו מאוד מעיר מגוריהם, הם נמשכו כל כך במסחרם עד שהלכו והתרחקו עוד ועוד, תוך שהם שוכחים את נשותיהם ומשפחותיהם, שלא היה להן מושג להיכן נעלמו הבעלים והאבות. אך השניים, כל שעניין אותם בשלב זה היו תענוגות נוספות וכסף רב ככל שניתן להרוויח, עד ששכחו לחלוטין מכל יהדותם.

לילה אחד הגיעו בשעה מאוחרת לאיזו עיירה נידחת. הם חיפשו מקום להניח את ראשם, מקום בו יוכלו לבלות את הלילה במנוחה. לאחר שיטוטים ממושכים ראו כי על אחד הבתים כתוב בגדול אכסניה, הם דפקו בחזקה על הדלת עד שבעל הבית התעורר והכניסם פנימה. בעל הבית קיבלם בסבר פנים יפות, שהוכיחו כי שמח הוא על הפרנסה שהזדמנה לו באישון ליל. הוא הזמין פנימה, הראה להם היכן להניח את חפציהם, ואמר כי הוא כבר מבשל להם ביצים אותם יגיש להם עם סלט ולחם טרי תוצרת ביתית. היהודים הגיבו בבזו על ההצעה - הם ביקשו כי יכין להם ארוחה משובחת עם בשר טוב, דגים משובחים, וכמובן יין איכותי, וכי אל לו לחשוש יכולים הם לשלם לו היטב בעבור הארוחה שיכין להם. בעל הבית הגוי הרים גבה, ושאל - וכי אינכם יהודים, שאתם רוצים לאכול בשר ממטבחיו?! היהודים הגיבו בכעס על כך שאין זה עניינו וכי יגיש כבר להכין את הארוחה הדשנה. הגוי הנהן בראשו יצא מן החדר בלי להוסיף אף מילה. לא עברו דקותיים, והגוי נכנס אל החדר בפנים מאיימות, כשבידו גרזן ענקית. השניים הביטו מבוהלים אחד על השני, כשאומה מכסה את ליבם. הגוי החל לצחוק - **חשבתם כי פה תקבלו דברים, פה אתם נותנים דברים** - **תיכף אני הורג את שניכם ולוקח את כל כספיהם**. השניים החלו לבכות ולהתחנן על נפשם, אולם הגוי נראה היה כמי שאחזו טרופ, והשניים הבינו כי כלתה עליהם הרעה. רגע לפני שייצא מהחדר אמר להם הגוי כי אם הם מעוניינים, הוא מוכן לתת להם זמן קצר להתוודות בחדר הסמוך לפני שיהרוג אותם. כשנכסו לחדר פרצו השניים בבכי עמוק. אל מול עיניהם עברו כל מעשיהם בשנים האחרונות, זיכרונות כואבים מבית המדרש, ומהמשפחות האהובות פצעו את ליבם. הם החלו באמירת הוידוי מילה במילה בכל הלב. קולו של בעל הבית המשחזי את הגרזן בחדר הסמוך הגביר את עוצמת תפילתם עד שעמדו כמעט להתעלף מרוב חרטה על מעשיהם הרעים.

לאחר שעה ארוכה הדלת נפתחה - לחדר נכנס הגוי ללא הגרזן כשחיוך רחב על פניו... השניים הביטו עליו נדהמים כשאינם מבינים את אשר קורה עימם. הגוי פתח ואמר כי יסביר להם הכל לאחר שייטלו ידיים ויאכלו את הארוחה הכשרה שחכן להם. משהתיישבו ברגליים רועדות, סיפר הגוי כי שנים רבות קודם לכן התארח בביתו רב זקן שנראה היה כמלאך. הגוי שהבין כי איש קדוש הוא טיפל בו במסירות, ודאג לו לכל מחסורו. שם, בביתו של הגוי, חלה הרב את מחלתו ממנה לא קם. קודם שנפטר קרא לבעל הבית, ואמר לו כי יום אחד יגיעו לביתו יהודים טועים שקצת 'שכחו' שהם יהודים, והוא מבקש ממנו כי ייקח על עצמו להזכיר להם לחזור לכור מחצבתם. באותו לילה נפטר הרב, סיפר הגוי, ואני סגרתי את החדר בו נפטר, וכשמגיע יהודי לביתי אני נותן לו להתפלל בחדר ההוא. כשראיתי אתכם הבנתי כי עליכם דיבר אותו רב קדוש ולכן נהגתי בכך כפי שנהגתי, ותחושתי כי שוב לא יעלה על ליבכם לאכול מאכלים שאינם כשרים ולעשות שוב עברות שכאלה.

השניים שהרגישו כי חיים חדשים ניתנו להם, בררו אצל בעל הבית היכן קבור אותו רב זקן. הם הלכו לעיר הסמוכה וכשהגיעו לקברו גילו כי היה זה הגה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי - האדמו"ר הזקן בעל התניא. לאחר תפילה ממושכת ליד קברו, ידעו כי כעת חוזרים הם לביתם ולדרך אבותם.